

SON DÖNEMDEKİ ARAŞTIRMALARDA PAVLUS

John MCRAÏ*
(Çev. Süleyman TURAN)**

Artan sayıda alim tarafından yapılan son dönemdeki çalışmalarda, Pavlus'un düşüncesinin merkezi, "İnanç yoluyla aklanma" hususundan, onun Yahudiliği ve Gentilelere elçi olarak görevlendirilmesinin temel anlamına kaydırılmıştır.

ALBERT SCHWETZER ÖNCESİ PAVLUS

Cesur Akdeniz seyyahı olan ve Pavlus'un izinden yürüyen William Ramsay bir zamanlar "Pavlus'un hayatının bütün kadim tarihi örten belirsizliğe iştirak ettiğini"¹ yazmıştı.

Modern zamanlarda Pavlus çalışmalarının dikkatli bir incelemesi sadece bu yüzyıla eski kıymeti teyit eder. Bir çok açıdan, Günümüzde Pavlus çalışması daha karmaşık ve konsensustan geçmişte olduğundan daha uzaktır. Gerçekte imkansız değilse de Pavlus'u gerçek yerine oturtmak modern alimlerce de karmaşık bir görev olmuştur.

Kitabı Mukaddes Literatürü Topluluğunun 1993 yıllık toplantısında Başkanlık konuşmasını yapan **Victor Furnish**, "Şayet Pavlus hala dikkati çekiyorsa bunun ne onun şahsından dolayı olmadığını ne asla tamamı ile anlaşılabilirdiği ne de hiç kimsenin onu gerçek yerine oturtmayı başaramadığı için olmadığını" dile getirmiştir.²

Pavlus hakkındaki daha önceki çalışmalar ahlak kurallarına karşı (Musa yasasına karşı olan veya en iyimser şekilde 1.yy. Yahudiliğine karşı) biri olarak onun üzerinde odaklanmıştı. O, Yahudilikten Hıristiyanlığa ihtida eden biri olarak ve dönemindeki Yahudiliğin istediği Yasanın değerli işlerini yapmak yerine sadece iman yoluyla kurtuluş doktrininin bir savunucusu olarak görülmüştür.

* Illinois'deki Wheaton Kolejinde Yeni Ahit ve Arkeoloji profesörüdür. "Archaeology and The New Testament" ile "Paul: his life and Teaching" adlı iki önemli kitabıyla tanınmaktadır.

Bu makale [www.bibleinterp.com/articles/paul_recent_research.htm\(10.10.2003\)](http://www.bibleinterp.com/articles/paul_recent_research.htm(10.10.2003)) sitesinden alınmıştır.

** Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Araştırma Görevlisi.

¹ William Ramsay, *St Paul, The Traveler and the Roman Citizen*, New York 1902, 30

² Victor Furnish, "On Putting Paul in His Place", JBL 113:1, 1994, 17

Bu çalışmalar Pavlus ile Filistin olsun Helenistik olsun Yahudilik arasında esaslı bir zıtlık var olduğunu ve bu zıtlığın Pavlus'un kurtuluş tarihi anlayışının özü olduğunu tartışmışlardır. Tartışma kurtuluşa insanların faziletli işleriyle ulaşılabileceğini savunan Yahudi sistemine reaksiyondur. Pavlus, Tanrının Mesih'de genişletilmiş lütfuna uygun bir cevap olarak aklanmanın sadece iman yoluyla olacağını düşündü. Burada Bir dini sistem diğeriyle tezat teşkil etmiştir: Yahudilik, Hıristiyanlıkla; İşler, İnançla.

Bu bakış açısının en büyük savunucusu **Martin Luther** olarak kabul edilmektedir. Meziyet bahşedici endüljans satan orta çağ Katolik sistemine onun reaksiyonu Protestan Reformasyonunu harekete geçirdi. O, kesin olarak sadece imanla aklanma doktrininin üzerinde durdu. ("sadece inançla" cümlesinin yeni ahitte geçtiği tek yer, bilhassa insanın sadece imanla değil "eylemle de aklanacağını" ifade etmesi gerçeğe rağmen) (Yakup 2:24)

Agustinci bir keşiş olarak hücrelerinde harcadığı bitmez tükenmez kendini inkar ve çile dönemleri --Tanrının kabulünü kazandığına yönelik memnuniyet duygusunu elde etmek için boş yere teşebbüste bulunmak suretiyle-- Luther'i taban tabana zıt bir sonuca, Tanrının lütfunun kazanılmadığı sonucuna götürmüştür. Sonuç kaçınılamazdır. Onun kendi Katolik kilisesi imkansız istiyordu. Onun düşüncesinde: Kilisenin talep ettiği işlerin temelde daima hatalı bir şekilde kurtuluşu insan marifetleriyle ulaşılan bir sistem olarak düşünen (Pavlus'un) Yahudi karşıtları tarafından istenilen işlerden hiçbir farkı yoktu. Luther'in vardığı sonuç, Pavlus'un "İman yoluyla, lütufla kurtuldunuz. Bu sizin başarınız değil, Tanrının armağanıdır." (Efesliler 2:8) cümlesini yazdığında işaret ettiği durumdur. Böylece Reformasyon hareketini (Bir kimsenin sadece inanç yoluyla aklandığı inancı) alevlendirecek kıvılcım Lutherde tutuşturulmuş oldu.

Son dönemdeki en etkili üç Avrupalı Yeni Ahit Uzmanı olan Rudolph Bultmann (1884-1976), Ernst Kösemann ve F. C. Baur (1792-1860), bu bakış açısını savunmuştur.

Baur, Pavlus'a Hegelci bir bakış açısından bakmıştır. Hegel, tarihi tez, antitez ve sentez olarak tarif ettiği gelişmeci safhalara, ayırmıştır. Baur, Pavlus'u Hegel'in diyalektik Tarihi gelişim yapılanmasında antitezin bir temsilcisi olarak gördü.

Yahudi Hıristiyanlığın ilk dönem ifadesi tez idi, Pavlus'un Gentile Hıristiyanlığı antitez ve ikisinin sonradan karışımı sentez oldu. O, bu sentezi birinci yüzyılın geç tarihli diğer kitapların yanı sıra Resullerin işleri ve Efeslilere mektupta görmüştür.

Albert Schweitzer “*Mysticism of Paul the Apostle*” adlı eserini 1931’de yazmadan önce Pavlus’a Luther’in gözleriyle bakmak ve iman yoluyla aklanma doktrinini Pavlus’un öğretisinin kalbi olarak görmek normaldi. Yahudilik yaygın olarak doğruluğa amellerle ulaşılabilen bir din olarak görüldüğü için Pavlus ahlak kurallarına karşı gelen biri pozisyonunda tutulmuştur.

Liberallerin, neo-ortodoksların, Bultmann yanlılarının ve Bultman sonrası kimselerin argümanları bu yüzden inancın ürünü olarak ve yasaya itaat etmemek olarak Pavlus’un kurtuluş anlayışı üzerinde odaklanmaya eğilimlidirler. Pavlus büyük ölçüde Otoritenin kutsal kitapta olduğunu ve Tanrı önündeki sadakatin kilisenin söylediği işleri yapmaktan daha ziyade kutsal kitaplara imanda bulunacağını ifade eden 1.yy Protestan teoloğu olarak görüldü.³

Pavlus’un Yahudi mirasının O, Hristiyan olduktan sonra onun düşüncesinde önemli bir faktör olarak devam ettiğini düşünmeyen pek çok alim Pavlus’un Yahudi yönünü mümkün olduğu kadar önemsiz gösterdiler ve aksine onun düşüncesinde daha etkin olarak Helenistik dinlere açık oluşunu vurguladılar.⁴

Pavlus’un öğretisini birinci yüzyıl dünyasındaki kontexe uydurmadaki başarısızlık Havariler sonrası Kilise (Post-Apostolic Kilise) kadar eskidir.⁵

SCHWEITZER’TEN GÜNÜMÜZE PAVLUS

Bununla birlikte, **Albert Schweitzer** “*Paul and His Interpreters*” adlı eserini 1911’de yazdıktan sonra durum değişti⁶. Bu çalışmada Schweitzer, Pavlus’u dürüst bir şekilde Protestan Katolik Tarihindeki yerinden daha ziyade Yahudiliği çerçevesinde ele aldı. Onun bu kitabı Pavlus çalışmaları tarihinde temel nokta oldu.

³ Ayrıca bkz., J. Cihristian Beker, *Heirs of Paul : Paul’s Legacy in the New Testament and in the Church Today*, Minneapolis: Fortress, 1991, 33-34

⁴ H. J. Holtzmann, *Lehrbuch der neutestamentlichen Theologie*, Tübingen 1911, II; Autlage W. Bousset, *Die Religion des Judentums im spathellenistischen Zeitalter*, ed. H. Gressmann, Tübingen, 1926; Richard Reitzenstein, *Die Hellenistischen Mysterienreligionen nach ihren Grundgedanken und Wirkung*, ed. B.G. Teubner, 1927, III; İngilizce çevirisi; John E. Steely, *Hellenistic Mystery Religions: Their Basic Ideas and Significance*, Pittsburgh: Pickwick Press, 1978.

⁵ Bkz. Martinus C. de Boer, *Images of Paul in the Post-Apostolic Period*, 1980, 359-380; William S. Babcock, ed., *Paul and the Legacy of Paul*, Dallas: Southern Methodist University Press, 1990; Ernst Dassman, *Das Stachel im Fleisch: Paulus in der Frührchristlichen Literatur bis Irenöus*, Münster: Aschendorff, 1979.

⁶ Albert Schweitzer, *Paul and His Interpreters*, Almancası 1911; İngilizcesi 1912’ de yayınlandı.

Schweitzer daha sonra Pavlus'u bir mistik olarak tasvir ettiği ve Kozmik mistisizmin Pavlus'un "Mesih'de" ifadesinin anlamı olduğunu tartıştığı "*The Mysticism of Paul the Apostle*"⁷ adlı eserini yazdı. Pavlus "Mesih'de" ifadesinde İnanan kimsenin mistik bir şekilde Mesih'le birleştiğini ifade etmek istemiştir.

Adolph Deissmann temel olarak aynı bakış açısından iddialarda bulunmuş⁸ fakat en büyük etki Schweitzer tarafından yapılmıştır.

Schweitzer, Filistin Yahudiliği ile Diaspora Yahudiliği arasında güçlü bir ayrım görmüştür. O, daha da ileri giderek Filistin Yahudiliğini Rabbanik ve Apokaliptik olmak üzere iki kategoriye ayırmış Pavlus'u, İsa'yı yerleştirdiği gibi, son söylenen kategoriye yerleştirmiştir. Böylece Pavlus daha sonra Rabbanik Yahudilikte kendini gösteren Ferilikle ilgili legal meselelerden arındırılmış ve farklı bir bakış açısından göz önünde bulundurulmuştur.

Pavlus'u Yahudi dini düşüncesinin Apokaliptik Kategorisine yerleştirmek suretiyle, Schweitzer Pavlus'un Teolojisinin merkezini şimdiden daha ziyade gelecekle ilgili bir meseleye--Luther'in onu yerleştirdiği yasanın işlerinin aksine olarak imanla aklanmadan daha ziyade eskatoloji hakkındaki meselelere--yerleştirmiştir.

Schweitzer'in yaklaşımının katkısı Pavlus'un Teolojisine yönelik ilgiyi bilinç problemlerini def etmekten kozmosa yeniden yönelmeye ve Yahudi ile Gentile'yi bir kozmik bedende birleştirme problemine dönüştürmek olmuştur. Bu münasebetle o, dikkatini şahsi seviyedeki günah üzerindeki şimdiki ilgilerden kozmik derecedeki günah problemine yeniden odaklamış ve Gentileler arasında çalışan bir 1.yy. Yahudi havarisi olarak Pavlus'un eşsiz, rolüne ışık tutmuştur. Bu, Schweitzer öncesi Pavlus üzerinde yapılan normatif çalışmaların vurgularında önemli bir değişim ortaya koymuştur. Bununla birlikte, Schweitzer Pavlus hakkındaki kitabını yazdığından bu yana Yahudiliğin iki türünde (Diaspora, Filistin) gördüğü temel farklılık büyük oranda iki temel faktör yüzünden bertaraf edilmiştir.

1-Gershom Sholem⁹, Filistin Yahudiliği içerisinde bir mistik ve Proto-Gnostik unsurun var olduğunu ortaya koymuştur.

⁷ 1930'da Almanca, 1931'de İngilizce baskısı yapıldı. 1956'da NewYork'da Macmillan şirketi tarafından İngilizce baskısı yeniden yapıldı.

⁸ Adolph Deissman, *Paul*, 1925

2-Ölü Deniz Yazmaları (*The Dead Sea Scrolls*) daha da ileri giderek mistik, dualistik, hellenistik veya gnostik olarak düşünülen kavramların gerçekte Filistin bölgesine ve Sâmi dillerine ait olabileceğini ortaya koymuştur.¹⁰

Yazmalar istekli bir şekilde yasaya bağlı fakat aynı zamanda açıkça yöneliminde Eskatolojik olan--münakaşa edilmesine¹¹ rağmen muhtemelen Esseniler-- bir Yahudi topluluğunu ortaya çıkardı. Schweitzer'in kitabını yazdığı zamandaki durum bilinmediği için onun ileri sürdüğü tez pek fazla makul değildir. Yine de Schweitzer'in Pavlus'un Yahudiliği ve onun sunduğu Yahudiliğin tabiatı üzerinde Konsantrasyonu bugün Pavlus çalışmalarını etkilemeye devam eden sonuçlar üretmiştir.

PAVLUS HAKKINDA YAKIN ZAMANDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Artan sayıda uzman tarafından yapılan son çalışmalarda, Pavlus'un düşüncesinin merkezi iman vasıtasıyla aklanmadan onun Yahudiliği ile Gentilelere elçi olarak görevinin anlamına kaydırılmıştır¹².

Değişimin etkisi medyanın dikkatini yeterince çekecek kadar büyük olmuştur. *News Week*, Pavlus hakkında kısa bir makale yayınlamıştır. Bu makale'de "...Yeni bir

⁹ *Major Trends in Jewish Mysticism*, 1941

¹⁰ Kumran metinleri hakkındaki son değerlendirmeler için bkz. James VanderKam, *The Dead Sea Scrolls Today*, Eerdmans 1994; Norman Golb, *Jerusalem and the Origin of the Dead Sea Scrolls*, Newyork: MacMillan 1993; Ed Cook, *The Rediscovery of the Dead Sea Scrolls*, Grand Rapids: Zondervan 1993; Neil Silberman, *The War for the Scrolls*, Gossett Books 1994; Hershel Shanks, ed., *Understanding the Dead Sea Scrolls: A Reader*, Random House, 1993; Hershel Shanks, J. VanderKam, K. McCarter, and J. Sanders, *The Dead Sea Scrolls After Forty Years*, Biblical Archaeology Society, 1992; Joseph Fitzmeyer, *The Dead Sea Scrolls: Major Publications and Tools for Study*, Atlanta: Scholar Press 1990. Ölü Deniz Yazmaları hakkında sorgulanabilir son bir değerlendirme için bkz. Robert Eisenmann- Michael Wise, *The Dead Sea Scrolls Uncovered*, New York City: Penguin 1994. Bu eser, 50 anahtar dökümanın bir çevirisi ve yorumudur. Otoriteler Hıristiyanlığın direkt olarak Kumran'dan ortaya çıktığını iddia ederler. Onların bakış açısı Alan Segal, tarafından "*A First Look at Key Scrolls*"(1993, 60-61) adlı eserinde reddedildi. Ayrıca bkz. Michael Wise, *Methods of Investigation of the Dead Sea Scrolls and Khirbet Qumran Site: Present Realities and Future Prospects*, New York 1994.

¹¹ Frank Cross, *The Dead Sea Scrolls and the People Who Wrote Them*, 1977, 29. Bu topluluğun Esseniler olduğu hususu çeşitli Alimlerce tartışılmaktadır. Bu tartışmalar için bkz. John Mcray, *Paul: His Life and Teaching*, Boker Book House, 2003.

¹² Geçerli eğilimler hakkında aydınlatıcı araştırmalar için bkz. J. G. Dunn, *The New Perspective on Paul*, Bulletin of the Jonh Rylands University Library 65;2, 1983; S. J. Hafemann, "Paul and His Interpreters", *Dictionary of Paul and His Letters*, ed. G. F. Hawthorne-Ralph P. Martin, İnter Varsity Press, 1993, 666-679; Stephen Westerholm, *Israel's Law and the Church's Faith: Paul and His Recent Interpreters*, 1988; Frank Thielman, *Paul and the Law*, İnter Varsity Press 1994, Donald Hagner, "Paul and Judaism", *The Jewish Matrix of Early Christianity: Issues in the Current Debate Bulletin for Biblical Research* 3 1993 ,111-130.

Kutsal Kitap alimler Jenerasyonunun, Pavlus'un kim olduğu ve öğretisinin ne anlama geldiği hakkındaki ortak kanaatlere meydan okuduğu" ifade edilmiştir¹³.

“Yeni bakış açısı” direkt olarak Adem vasıtasıyla miras alınan orijinal günah fikriyle uğraşan Luther'in problemlerinden daha ziyade Pavlus ve Yahudilik üzerinde odaklanmaktadır.

Francis Watson¹⁴, Pavlus'un Yahudiliğe, Yasaya ve Gentilelere yönelik tutumlarını, Yasanın gözetilmediği Gentile Hıristiyan topluluklarının sosyal gerçekliğini meşru kılmaya yönelik onun girişiminin bir parçası olarak açıklar.

Philip Cunningham¹⁵, Pavlus'un bütün hayatı boyunca inançlı bir Yahudi olarak hayatını sürdürdüğünü, Gentilelere vaaz etmek için bir misyon olarak onun çağrısı ve vizyonuna rağmen kendisini asla bir Yahudi karşıtı olarak görmediğini ifade etmektedir.

Yakın zamanda editörlüğü **Richard Horsley** tarafından yapılan bir kitap Pavlusun akidesini ve misyonunu Yahudiliğe değil de Roma imparatorluğuna yönelik yapıldığını savunur. Horsley, Pavlus'un hiçbir zaman kendisinin Yahudiliği terk ediyor olduğunu ifade edecek birşey söylemediğini savunur.¹⁶

David Wenham, Pavlus, İsa ile nasıl ilişkiydi? sorusuna yönelik kapsamlı araştırmasında Pavlus'un, İsa'nın öğretilerine çok bağlı olduğunu ve onun “İncilin” genel olarak tanındığından daha öte Matta, Markos ve Luka'nın çalışmaları gibi olduğunu savunur.¹⁷

Yahudi alimler İsa hakkında tartışmaya girdikleri gibi Pavlus hakkında da tartışma içine girmişlerdir.¹⁸

¹³ Kenneth Woodward, “How to Read Paul, 2000 Years Later”, *Newsweek*, February 29, 1988, 65

¹⁴ *Paul, Judaism and the Gentiles*, Cambridge 1986

¹⁵ *Jewish Apostle to the Gentiles*, 1986

¹⁶ Richard Horsley, ed. *Paul and Empire: Religion and Power in Roman Imperial Society*, Harrisburg: Trinity Press International, 1997.

¹⁷ David Wenham, *Follower of Jesus or Founder of Christianity? A New Look at the Question of Paul and Jesus*, Grand Rapids: Eerdmans, 1995; William Simmons, *A Theology of Inclusion In Jesus and Paul*, New York: Melen Biblical Press, 1996 adlı eserinde sadece birkaç paralel ifadeden daha fazla Pavlus ve İsanın öğretileri arasında daha güçlü bir bağlantı bulur.

¹⁸ Pavlus Hakkında Yahudi Alimlerce yapılan önemli çalışmalardan bazıları şunlardır. Joseph Klausner, *From Jesus to Paul*, 1939; Pinchas Lapide and Peter Stuhlmacher, *Paul: Rabbi and Apostle*, Augsburg 1984; J. G. Montefiore, *Judaism and St Paul*, 1914; Richard Rubenstein, *My Brother Paul*, 1972; Samuel Sandmel, *A Jewish Understanding of the New Testament*, 1956; Sandmel, *The Genius of Paul*,

Geza Vermes yakın zamanda İsa hakkında yayınladığı bir kitapta Pavlus'un "Hıristiyanlığın gerçek kurucusu" olduğunu çok çeşitli tesirli ve ilgi çekici teolojik kompleksleri yorumlamaya muktedir şairane ve mistik bir deha olduğunu yazmıştır.¹⁹

Hiç kuşku yok ki yaratıcılığı çoğu kez İsa'nın gerçek mesajını eğip bükmeye bazen de tahrip etmeye sonuçlanmasına rağmen Pavlus, Yeni Ahit yazarları arasında hayal gücü en kuvvetli ve en yaratıcı yazardır. O, aynı zamanda parlak bir şekilde organizatör olarak ödüllendirildi. Onun katkısı olmaksızın Hıristiyanlık var olmayacaktı veya bir şeyler bütünüyle farklı olacaktı.²⁰

J. G. Montefiore²¹, Filistin Yahudiliği ve Helenizm arasındaki Schweitzer'in ayırımını geçerli olarak kabul etmiş ve diaspora Yahudisi olan Pavlus'un üstün Filistin Yahudiliğini bilmiş olsaydı, müjdeyi kucaklamış olmayacağını ileri sürmüştür. Bu görüş aynı zamanda **Joseph Klausner**²² tarafından da benimsendi. Daha sonra tartışma esas olarak **Samuel Sandmel** tarafından tekrarlandı ve savunuldu²³. Sandmel çalışmasını, dürüstçe esas olarak Hellenist olarak gördüğü Pavlus'un Yahudi Arka planına dayandırmıştır.²⁴

1959'da Westminster Press, Almanyadaki Erlangen Üniversitesinde bir Yahudi profesörü olan **Hans J. Schoeps** tarafından yazılan Pavlus hakkındaki önemli bir kitabın²⁵ çevirisini yayınladı. Kitap, J. Munck'un "*Pavlus und die Heilsgeschichte*" (1954) adlı eseri ortaya çıktıktan bu yana Pavlus çalışmalarına en önemli katkı olarak W. D. Davies tarafından çevrildi.²⁶ Çalışma bir Yahudi olarak Pavlus hakkında oldukça eleştireldir. İfade edilen çalışma Pavlus'un bir Yahudi -aslında birinci yüzyılın Helenistik bir Yahudisi- olarak anlaşılması ve bir Gentile Reformasyon Teologu imiş gibi ele alınmaması önermesinden yola çıkar.

1958; H. J. Schoeps, *Paul: The Theology of the Apostle in the Light of Jewish Religious History*, Westminster, 1959; Alan Segal, *Paul the Convert: The Apostolate and the Apostasy of Saul the Pharisee*, Yale University Press 1990.

¹⁹ Geza Vermes, *The Changing Faces of Jesus*, England: Penguin Books, 2001.

²⁰ *Age*, 71

²¹ *Judaism And St Paul*, 1914

²² *From Jesus to Paul*, 1939

²³ *A Jewish Understanding of the New Testament*, 1956

²⁴ *Sandmel*, 44

²⁵ *Paul. The Theology of the Apostle in the light of Jewish Religious History* (Almancası; *Paulus Die Theologe des Apostels im Lichte der Judischen Religionsgeschichte*, Tübingen 1956).

²⁶ *New Testament Studies*, 1964, 295

Bir Yahudi yazarı olan **Alan Segal**, Pavlus hakkındaki yeni bir kitabında²⁷, Çoğu Yahudi yazarın Pavlus'u Yahudi geçmişiyle tamamen ilgisini kesmiş muhalif bir mürted olarak ele alarak önemsemediğini savunur. Ancak, Segal, Pavlus'un Yahudiliğinin ciddiye alınması gerektiğini düşünür. O, Pavlus'un hedefinin Yahudi ve Gentilelerden oluşan yeni bir toplum yaratmak olduğunu savunur. Pavlus bu toplumda Yahudi'yi Hıristiyandan ayıran meseleleri çözmek için geçmişte öğrendiği Ferisik meşru metodolojiyi kullandı. Nitekim Pavlus, sistematik teoloji yazmıyordu. Fakat bireysel meselelere karşılık veriyor ve uygun uygulamayı belirlemeye çalışıyordu.²⁸

Johannes Munck "Son 10 yılda yapılan Pavlus çalışmalarına geri bakarsak uluslar arası alimlerce genel olarak kabul edilen Pavlus'un bir Yahudi olduğuna ve onun Yahudi ve Eski Ahit arka planının içerisinde anlaşılması gerektiğine dair bir yönelimin var olduğunu" ifade etmektedir.²⁹

Munck başka bir eserinde³⁰ Hıristiyanlığın Pavlus'un öğretisinin ürünü olduğunu mevki (derece) yanı sıra tür olarak da Yahudilikten daha sonra ve farklı olduğunu savunan 19 yy'ın Alman Tübingen okulunun kalıcı Teolojisine saldırır; Munck'un iddiasına göre Pavlus aslı Hıristiyanlığın merkezinde yer alıyordu ve şayet biz Pavlus'u oraya yerleştirirsek onu bir Yahudi ve İsrail ile Gentilelere misyonla görevli bir elçi olarak göreceğiz.

Munck daha ileri giderek şunu savunur. Hıristiyanlık Gentileler için bir din olan Yahudiliğin düzeltilmiş bir hali değildir. Yahudi Hıristiyanlık başlangıçtan itibaren yeni bir Fenomen olarak ortaya çıktı. O, başlangıçtan itibaren Yahudilikten farklıydı ve bu İsa'nın bizzat kendisinin çalışmasından dolayıldı. Munck, Hıristiyanlığın yönünü değiştirenin Pavlus değil de, Yahudilerin inançsızlığının olduğunda ısrar etmektedir.³¹

Başka bir Ünlü Alman alimi olan **Ernst Kösemann**, vatandaşlarının çoğunun aksine Pavlusun yazılarındaki imanla aklanma öğretisinin ferdi bilinçle pek fazla ilgisinin olmadığını onun, Gentilelerin gerçek İsrail'e sokulmasıyla ilgili olduğunu

²⁷ Alan Segal, *Paul the Convert; The Apostolate and Apostasy of Saul the Pharisee*, Yale University Press, 1990

²⁸ Segal, *age*. (kapaktan alıntı yapılmıştır)

²⁹ *Bible in Modern Scholarship*, ed. J. P. Hyatt, 174

³⁰ Johannes Munck, "The Tübingen School and Paul", *Paul and the Salvation of Mankind*, Atlanta 1959, 59.

³¹ Hyatt, 174.

savunur³². Onun Romalılara mektup üzerindeki yorumu³³ Bultmann'dan uzak olarak devam eder ve onun aynı zamanda Ölü Deniz yazmalarında ifade edildiğini bularak Eski Ahitteki Tanrının doğruluğu veya Aklanma hususuna yoğunlaşır. Kendisini Bultmann'dan ayrı tutarak o, aklanmayı sadece birey üzerinde yoğunlaştırılmış olarak değil fakat Tanrının dünyayı ıslah etmesi olarak görür. Böylece Schweitzer'ın yaptığı gibi Pavlus'un vaazının kozmik imalarını yansıtır.

Munck daha ileri giderek Pavlus'un Kaloselilere mektubunda "Sizin için acı çektiğime şimdi seviniyorum. Mesihin kendi bedeni yani kilise uğruna çektiği sıkıntılardan eksik kalanlarını kendi bedenimde tamamlıyorum." (Koloseliler1:24) derken kendisini Gentilelere (giden) bir tür ikinci Mesih olarak gördüğünü savunur.³⁴

Bu görüş aynı zamanda **Oscar Cullmann**³⁵ tarafından da paylaşılmaktadır. Onların ikisi de II. Selaniklere Mektup 2:6-7'de geçen "Engelleyen biri"nin (gentilelere vaaz etmek suretiyle mesihin gelişini erteleyen) Pavlustan başkasının olmadığını savunur.

Krister Stendahl, 1963'de iki görüş arasında bir sınır makale yazdı.³⁶ Orada bir Hıristiyan'ın doğuştan itibaren günahkar bir vicdanla yaşadığı öğretisinin sadece geç kilise tarihinde meşhur olduğunu savundu. Stendahl görüşlerini şöyle sürdürdü. Agustinci bir keşiş olarak Luther Ortaçağ teolojisi aracılığıyla Agustin'in "İtiraf"ından bu fikri miras olarak aldı ve Romalılar'a mektubu gerçekte bir Yahudi olarak Pavlus'a karşı duranların aksine kendi sahip olduğu problemlerin ışığında yorumladı.

Luther'in aksine, ne Pavlus ne de onun ataları günah psikolojisiyle yaşamadı. Bu Resullerin işleri 23:1'de Pavlus'a atfedilen "Kardeşler; ben bugüne kadar Tanrının önünde tertemiz bir vicdanla yaşadım" ifadelerinden anlaşılabilir. Pavlus, II. Timoteus'a mektup 1:3'de de "Atalarım gibi temiz vicdanla kulluk ettiğim Tanrıya şükrediyorum" diye hitap eder.

³² *Gottesgerichtigkeit bei Paulus*, 1961, 367-378

³³ *Commentary on Romans*, Grand Rapids: Eerdmans, 1980. Bu 1974' de Almanca "*An die Römer*" ismiyle basılan kitabın 4. baskısı ve çevirisidir.

³⁴ *Paul and the Salvation of Mankind*

³⁵ *Devue d'Histoire et de Philosophie Religieuses*, 1963, 210-45.

³⁶ "Paul and the Introspective Conscience of the West," *Harvard Theological Revrem* LVI (1963), 199-215.

Kösemann, Pavlus'un iman yoluyla aklanma fikrinin bireysel vicdanla hiç ilgisinin olmadığını aksine Gentilelerin gerçek İsrail'e dahil edilmesiyle ilgili olduğunu öne sürerek aynı noktayı savunmuştur³⁷.

George Howard, iyi amellerin aksine iman yoluyla aklanmanın Pavlus tarafından salt işin kendisi değil fakat yasanın gerektiği işleri³⁸ yapmaya işaret etmek için kullanıldığını göstererek tartışmayı muhtelif dergi makalelerinde ve "*Paul: Crisis in Galatia*"³⁹ adlı kitabında devam ettirir.

W. D. Davies, Schweitzer ve Montefiore'nin yaptığı Apokaliptik ve Rabbanik Yahudilik ayrımını kabul etti fakat Mantefiore'nin aksine o, Pavlus'un, Rabbanik Yahudi Arka planını yansıtan İbranilerden bir İbrani olarak anlaşılması gerektiğini savundu. Davies, Diasporo ve Filistin Yahudiliğinin farklı olmalıdır diye bir beklenti olmasına rağmen, Montefiore'nin yaptığı gibi onların arasındaki farklara fazla bir vurgu yapmanın hatalı olduğunu düşünmüştür.⁴⁰

E. P. Sanders çağımızda Pavlus hakkında yazılan en etkili kitaplardan biri olan "*Paul and Palestinian Judaism*"⁴¹ adlı eserinde meseleye Schweitzer, Mantefiore ve Davies'in sonuçlarıyla yaklaşır.

O, Pavlus'un gerçekte ne Rabbanik ve Apokaliptik Yahudiliği simgelemediğini aksine temel olarak farklı bir şeyi temsil ettiğini savunur. Hıristiyanlık en iyi şekilde "Katılımcı Eskatoloji" (Participationist Eschatology) terimiyle tasvir edilirken Pavlus'un Yahudilik hakkındaki temel görüşü "Ahite dayalı kuralcılık" (Covenantal Nomism) terimiyle ifade edilmektedir.

Yahudilikte imanla aklanmak kural ve kaidelerine uyarak sözleşmeye bağlı kalmaktır. Hıristiyanlıkta, iman yoluyla aklanmak, eskatolojik krallığa ilk defa katılmak için bir alandan diğer alana geçiştir. Sanders Yahudilerin Anlaşma ilişkisi içerisinde doğduğundan, Hıristiyanlarında anlaşma içerisine transfer edilmesi gerektiğini savunur. Hem Anlaşma içine Hıristiyan trasferi hem de Yahudilerin anlaşma içerisinde doğumu

³⁷ "Gottesgerichtigekeit bei Paulus," *Zeitschrift für Theologie und Kirche*, LVIII (1961), 367-78.

³⁸ Bkz. Mcray, *Paul: His Life and Teaching*, 5. Bölüm

³⁹ Cambridge University Press, 1979

⁴⁰ *Paul and Rabbinic Judaism: Some Rabbinic Elements in Pauline Theology*, London: S.P.C.K., 1948, 5 (notlar ilave ile ikinci baskı, 1995).

⁴¹ Philadelphia: Fortress, 1977

Tanrının lütfuyladır. bu ilişki içerisinde Tanrı iyi işleri mükafatlandırır, kötü işleri cezalandırır.

Sanders'e göre Yahudi anlaşmaya girmeye yönelik hiçbir düşünce taşımaz. Çünkü o anlaşma içerisinde doğmuştur. Yahudi kadın veya erkeğin tek endişesi anlaşma yoluyla tesis edilen ilişkiyi sürdürmektir. Öte yandan, Hıristiyan ise dönüşüm vasıtasıyla yeni bir anlaşma içerisine girdi ve Yahudi'nin yaptığı gibi itaatçi bir iman vasıtasıyla ilişkiyi sürdürmek zorundaydı. Burada vurgulamak gereken nokta şu ki Sanders, Pavlus hakkındaki çalışmasını Reformasyonun existansiyalizmden ve Reformasyon sonrası Teolojiden daha ziyade zamanının Yahudiliğine dayandırmıştır.

James D.G. Dunn, Sanders'a yönelik uzunca bir kritiğinde, son zamanlara kadar Pavlus'un, imanla aklanma hakkındaki merkezi Reformasyon doktrininin büyük temsilcisi olarak anlaşıldığını ve hemen hemen evrensel olarak, Pavlus ve Yahudilik arasında temel bir zıtlığın varsayıldığını ileri sürdü.⁴² Bu varsayımına Dunn tarafından Romalılar'a Mektuba yazdığı yorumunda meydan okunmuştur. Dunn burada şunları ifade etmektedir.

...Pavlus'un yasaya karşı negatif tavrı, Tamamı ile İsrail tarafından tekellerine alınan ve sınır koyucu rituel üzerinde yanlış yere konulan vurgular yüzünden yanlış anlaşılabilir. Çok dar Yahudi perspektifinden uzak olarak yasa hâlâ imâna (dine) itaatte oynayacak önemli bir role sahiptir.⁴³

Dunn, daha sonraki bir makalede, Pavlus'un benimsediği Yahudilikle kendisini tanımlamaya devam ettiğini aynı zamanda da Mesih'in rolü ve öğretisindeki apokaliptik unsurun yeniliğini kucakladığını savunur.

Pavlus'da yeni olan şey tarihi vaadin yeni ve son bir açılımıydı. Devamsızlıkta bir devamlılık vardı. O, Pavlus'un müjdesinin kalbini oluşturan kurtuluş tarihinin apokaliptik zirvesiydi.⁴⁴

⁴² "The New Perspective on Paul," Bulletin of the John Rylands University Library 65:2, (Spring, 1983), 95-122. Jesus, *Paul and the Law. Studies in Mark and Galatians* (Louisville: Westminster/John Knox, 1990), 183-214

⁴³ *Word Biblical Commentary, Volume 38, Romans 1-8*, (Dallas, Word Books, Publisher, 1988), ixix

⁴⁴ James Dunn, "How New Was Paul's Gospel? The Problem of Continuity and Discontinuity", *Gospel in Paul: Studies on Corinthians, Galatians and Romans for Richard N. Longenecker, ed. L. Ann Jervis and Peter Richardson, Journal for the Study of the New Testament, Supplement Series 108*, 1994, 388.

Kitâb-ı Mukaddes Topluluğu tarafından düzenlenen Pavlus hakkındaki uluslar arası bir seminer, muvafak olmaksızın, katılımcıların aynı fikirde olabileceği Pavlus'un teolojisinin özünü belirlemeye çalıştılar. Bu çabanın başarısızlığı, seminerin bir üyesi olan ve önceden saptanan bir seviyede, yeni bir yönde hareket etmeyi öneren **Jovette Bassler** tarafından kabul edilmiştir.

Her bir bireysel mektubun teolojisini keşfetmek ve onları Pavlus'un teolojisinin özü olarak birbirine ilave etmek suretiyle Pavlus'da tutarlı bir teoloji bulma çabası içerisinde olmanın teolojide sakat bir turum olduğunu savunur. Bunun yerine O, Pavlus'un teolojisini açıklamak için başka bir model önerir. Bu model mektuplarında Pavlus'un açık olarak iyi ve arzulanabilir olarak varsaydığı şeyi anlama yönünde hareket etmektir ve biz muhtemelen Pavlus'un Teolojisinin merkezini bulma konusunda tereddüt etmeden konuşmaya güç yetiremesek de Pavlus'u harekete geçiren ve ona rehberlik eden şeyi⁴⁵ bu ikna edici araştırmada buluruz. Bassler, onun teolojisi hakkında bu şekilde konuşmanın bütünüyle geçerli gözükmediğini ifade eder.⁴⁶

Heikki Raisanen son zamanlarda Pavlus'un, teolojisinde devamlı olarak kendisiyle çatıştığını ve yasanın Musa'ya direkt ilahi vahiy olmadığını savunur⁴⁷.

Victor Furnish Pavlus hakkındaki bir yorumcunun teolojik görevinin elçinin teolojik sistemini tarif etmek olmadığını düşünmektedir. Çünkü O, hiçbir şeye sahip değildir.⁴⁸

Richard Hays, Pavlus'un mektup yazdığı kiliselerdeki yerel problemlere cevaplarında bilinçli olarak, tepkilerini Tanrının insanlığın kurtuluşunun planının evvelce tasarlanan hikayesi içerisine entegre ettiğini savunur. Bu hikaye İbrahim'den, zamanın sonunda Mesih'in ikinci gelişine (Parousia) dek devam eder. Yine Hays,

⁴⁵ "Paul's Theology: Whence and Whither?" ed. David May, *Pauline Theology*, Volume 11:1 & II Corinthians (Minneapolis: Fortress Pres, 1993), 13.

⁴⁶ *Ibid*, 17.

⁴⁷ *Paul and the Law*, Philadelphia: Fortress, 1983, 266, 268.

⁴⁸ "On Putting Paul in His Place," JBL 113:1 (1995), 14; Ayrıca bkz. "Paul the Theologian," , *The Conversation Continues: Studies in Paul and John: In Honor of Louis Martyn*, ed. Robert T. Fortna and Beverly Roberts Gaventa, Nashville: Abingdon, 1990, 19-34

Pavlus'un düşüncesindeki tutarlılığın teolojik varsayımlar sisteminde değil, Tanrının İsa Mesih aracılığıyla faaliyetinin kerigmatik hikayesinde bulunacağını iddia etmiştir.⁴⁹

---

⁴⁹ Richard Hays, "Crucified with Christ: A Synthesis of the Theology of 1 and 2 Thessalonians, Philemon, Philippians, and Galatians," , *Pauline Theology, Volume I: Thessalonians, Philippians, Galatians, Philemon* Minneapolis: Fortress, 1991, 231-32.

NOT: Pavlus hakkında son dönemde yapılan çalışmalar ve tartışmalar için ayrıca bkz. "Jews and Christians Speak of Paul", http://www.stthomas.edu/jpc/essay_pages/speak_of_paul.htm; Brendon Byrne, *On Re-Reading Paul*, www.jcrelations.net; Mark Thiessen, *Recent Studies on Paul the Apostle*, www.btinternet.com ; Jefferly L. Sheler, *Reassessing an Apostle*, www.manytruths.com/ap.htm; Cornelis P. Venema, *The New Perspective on Paul*, www.wrfnet.org. (çev. notu)